

СТАНОВИЩЕ

относно дисертацията на
Васил Боянов Василев,
 докторант на самостоятелна подготовка
 към катедра „Систематическо богословие“,
 Богословски факултет, СУ „Св. Кл. Охридски“,
 на тема: ***Боготърсене и богоборчески идеи в мирогледа на Николай Райнов
 (1889 – 1954)***

за присъждане на образователната и научна степен **Доктор**
 по научната специалност *Теология (Християнска апологетика)*
 в професионално направление 2.4. *Религия и теология*
 от област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*
 от проф. дфн Валентин Канавров

Дисертацията е в обем 212 стандартни страници, вкл. библиография, 38 снимкови приложения и едно интервю. Чистият текст е 170 страници. Библиографията, подразделена на извори, научна литература на кирилица и латиница и интернет-ресурси, вкл. 29 заглавия на Н. Райнов, съдържа 241 източника. Тя е релевантна на съдържанието на дисертацията и достатъчна в изворово, информационно, херменевтично и интерпретативно отношение. Дисертацията е придружена от автореферат и съпътстващи документи. Авторефератът в обем 21 страници представя необходимите реквизити на жанра дисертация (теоретично изследване, което формулира, структурира, аргументира и систематично излага докторска теза посредством открояване на обекта, предмета, целта и задачите на изследването, неговата актуалност, методология, структура и теоретични резултати), като сбито възпроизвежда нейното съдържание и включва самооценка на научните приноси и списък на публикациите на докторанта по темата на дисертационния труд. Съпътстващите документи са пълни според изискванията на закона и другите нормативни документи, които уреждат процедурата по защитата.

Василев е бакалавър и магистър по теология.

Текстът на дисертацията е организиран в предговор, увод, три глави и заключение. В тях се анализира космополитната творческа, художествена и духовна личност на Н. Райнов. Подчертават се неговият интелектуализъм и индивидуализъм, които отвеждат към секуларно философстване, екстрем

мистицизъм и прикрити масонски и спиритични практики, макар всички те да са съпътствани от приказна романтика. Н. Райнов е възпитаник на Софийската духовна семинария, но в зрелите си години търси истината отвъд Христос. Търси я изстъплено, вкл. като член на комунистическата партия. Василев точно характеризира тези духовни лутания в тяхната идеологическа обремененост, но и в техния стремеж към интелектуална и художествена екстремност във от християнската любов.

Добро впечатление прави стриктното формулиране на докторска теза (с. 13), въпреки че квалификацията „правилна религия“ е леко дразнеща поради нейната идеологическа натовареност. Василев отчетливо фиксира своята изследователска призма, а именно християнската апологетика. Така той ясно очертава концептуалните коловози на своето изследване между боготърсенето и богоборчеството на Н. Райнов, между християнската любов и нейните мистични, езотерични и масонски алтернативи, между християнските корени и секуларните тенденции. В този смисъл дисертацията е същински актуална, защото в ширещата се днес бездуховност малцината, които дръзват да питат за вярата, истината и духа, виждат един здраво забит жалон. Василев пише с уважение и респект към Н. Райнов. Впрочем за него едва ли може да се пише по друг начин. Той не е безверник, не е бездуховник, не е обичаен типаж. Точно обратното. Обладан е от екстремна вяра, изпълнен е с възвишен дух, има творчески натюрел. Работи здраво върху българския език, върху неговото смислово и чувствено богатство. Десетките томове с наши и световни приказки и множеството преводи, вкл. на Ницшевия „Заратустра“ са ярко свидетелство в тази посока. Занимава се усилено с осъвременяване на българската живопис – и на теория, и на практика. Има съществен принос в публицистиката, художествената и литературната критика и преподаванията в Художествената академия. От 1945 г. е академик. Литературното му творчество наброява повече от 100 книги.

Във втората глава Василев проследява формирането на религиозно-философските възгледи на Н. Райнов. Типологизира няколко извора. Те са аналитично добре представени. Но си заслужава да се помисли дали той не е, както се казва днес, *self-made man*. Докторантът споделя възгледа, че Н. Райнов

е „единично явление в българската литература“ и че „човешката участ е последица от личните дела (с. 84, 87, 93-97 и др.). И съвсем закономерно обобщава, че именно оттам произтичат богоборческите импулси у Н. Райнов.

Основната трета глава на дисертацията е посветена преди всичко на богословска критика на литературното творчество на Н. Райнов. Това предприятие е уязвимо, защото в научно отношение теологичният и литературният феномен са в голяма степен некохерентни. Въпреки това категорична положителна оценка заслужават както православно обмисляне на елементи от творчеството и дейността на писателя, така и пластичността на анализата, вкл. липсата на назидателност в разсъжденията на докторанта. А и заглавието на главата и нейното начало са внимателно и точно формулирани. Василев си дава ясна сметка за горепосочения не само жанров, а и феноменологичен дисбаланс и умело се впуска в богословско проучване на взаимоотношенията на Н. Райнов с християнството, мистиката, теософията и окултизма. В този пункт, впрочем на тези страници са демонстрирани основните апологетични достойнства и приноси на дисертацията.

Следва да се отбележи стриктното научно ръководство на проф. Димо Пенков – както в доктринален план, така в жанрово, архитектурно и езиково отношение.

Докторантът обобщава приносните моменти на своята дисертация в 4 точки. Те са изложени точно и кратко, като в текста са достатъчно доказани.

В рубриката „Въпроси, забележки и препоръки“ бих се застъпил за понятието „светоглед“ вместо понятието „мироглед“, поне по отношение на заглавията. Промисъл е съществително име в мъжки род (вж. автобиографията на Василев). На с. 5 в дисертацията е записано: „Затова и дисертационният труд няма претенции за дълбочина и изчерпателност, а е опит за скромно обогатяване на българската апологетична наука“. Разбирам притесненията и затрудненията на докторанта, но все пак всяко, макар и „скромно обогатяване на българската апологетична наука“ в дисертационен текст, който изисква теоретични приноси, следва да притежава научна дълбочина и някакъв вид изчерпателност. Т.е. чистата теория и скромността са типологично различни. Спорно е дали формата

е затвор или простор за същността (с. 18). Да не забравяме, че християнската апологетика е здраво обвързана с християнската догматика и доктрина (срв. с. 156). Първото изречение на втора глава е невярно (с. 69). На места в дисертацията има излишни „ръкави“ – напр. относно християнското възпитание на младежта, някои подробности около масонството и др.

Докторантът има 3 излезли публикации по темата на дисертацията.

Нямам принципи несъгласия с постановките на дисертацията.

Нямам съвместни публикации с колегата Василев.

Заключение: Като имам предвид не само богословската, а също така културната и националната значимост на дисертационната тематика, изпълнените цели и задачи на изследването и неговите теоретични приноси, предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за успешно защитена дисертацията *Боготърсене и богоборчески идеи в мирогледа на Николай Райнов (1889 – 1954)* и присъдят на **Васил Боянов Василев** образователната и научна степен **доктор** по научната специалност *Теология (Християнска апологетика)* в професионално направление *2.4. Религия и теология* от област на висше образование *2. Хуманитарни науки*.

София, 07. 01. 2025 г.

Св. Йоан Кръстител

.....
(проф. дфн Валентин Канавров)